

האם היהדות מאמינה במעשה נקמה?

Category: אמור, ויקרא

חיסול האויב מונע את הרצח הבא ומרתיע את אחרים לעשות כמוהו, אך כשהאויב עצמו הופך לאוהב זו סגירת מעגל וניצחון מושלם.

היכן הנכדים של המן הרע

בזמן שאוסאמה בן לאדן נתפס, נשאלתי האם היהדות מאמינה ומכירה במעשי נקמה או לא. האם מותר לשמוח על מותו או שמא יש לדכא ולכלוא את רגשות השמחה.

התשובה הראשונה היא, שבמקרה הזה של תפיסת בן לאדן לא מדובר כמובן על נקמה אלא במניעת פיגוע הטרור הבא. האיש הזה חזר והצהיר פעם אחר פעם כי מטרתו לפגוע בכמה שיותר אנשים חפים מפשע. הוא אף גיבה את איומיו במעשים איומים. ברור אפוא כי עצם הריגתו מהווה הצלת חיים של מאות ואולי אלפי בני אדם.

שנית, ישנו מושג של עשיית צדק. אדם שגרם למותם של אלפי אנשים ☹ מגיע לו עונש מוות, ולו רק בשביל "למען ישמעו ויראו", שאחרים יחששו לעשות את אותו דבר.

ביהדות אמנם לא מחפשים נקמה, אבל במפורש חותרים להגיע לניצחון. ותפיסתו של בן לאדן משמעותה היא ניצחון כלשהו על ארגון אל קאעידה הטרוריסטי, למרות שכמובן אין זה ניצחון סופי אלא רק השלב הראשון שלו.

כולנו מכירים את הסיפור על המן שרצה "להשמיד להרוג ולאבד" את היהודים רח"ל, עד כדי כך שכל שונאי ישראל במרוצת הדורות נקראים על שמו. ואכן סופו היה שהוא נתלה על העץ ואסתר לא הסתפקה בכך, אלא ביקשה מהמלך שיתלו גם את עשרת בניו.

אך בזה עדיין לא תם סיפורו של המן. הגמרא במסכת סנהדרין (צו, ב) אומרת ש"מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק". צאצאיו של המן אחרי הרבה דורות התגיירו והפכו להיות חלק מהעם היהודי ולמדו תורה בבני ברק. זהו אפוא הניצחון היהודי המושלם, כאשר צאצאיו של אותו רשע ארור שביקש להשמיד את העם היהודי ☹ הם עצמם מבחירתם החופשית מצטרפים לעם היהודי ובחרים באותו גורל שיש לעם שנרדף על ידי אבותיו.

כולם שמעו בוודאי על "עשרת השבטים" האבודים. הם חיו בארץ ישראל ולקראת סוף בית ראשון בא המלך סנחריב והגלה אותם ומאז נעלמו עקבותיהם והם התבוללו וכו'. סנחריב עצמו נהרג על ידי בניו אחרי שנכשל בכיבוש ירושלים. מספרת לנו הגמרא: "מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים ומאן נינהו: שמעיה ואבטליון".

בימי בית שני, בתקופת ה'זוגות', הנהיגו את העם היהודי שני גרים, שמעיה ואבטליון, שהם חלק מ"שלשלת המסורה" שהעבירה את התורה מדור לדור. שני הגרים הללו היו צאצאיו של אותו מלך שהגלה את עשרת השבטים.

דוגמא נוספת: דבורה הנביאה הייתה אחת מהנשים היחידות שהיו מנהיגות בעם ישראל. מסופר בספר שופטים שהיא וברק בן אבינועם נלחמו עם סיסרא שבא עם צבא אדיר לתקוף את עם ישראל בימי השופטים. את סיסרא עצמו הרגה אישה [?] יעל אשת חבר הקיני.

מספרת לנו הגמרא: "מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים". גם סיסרא זכה אפוא שחלק מצאצאיו התגיירו והצטרפו לעם היהודי. לפי דעות שונות מדובר על רבי עקיבא שהיה בן גרים והוא מצאצאיו של סיסרא. וגם פה מדובר כמובן על אחד האישים הגדולים והענקים שקמו אי פעם לעם היהודי.

בעצם יש לכך כבר דוגמא בתורה עצמה (שאלה לקהל: מישהו יכול לנחש היכן?).

הבת של פרעה [?] שהיה בעצם בשעתו כמו היטלר ימ"ש ששחט ילדים יהודיים רח"ל והעביד את בני ישראל במחנות עבודה וכו' וכו' [?] היא זו שגילתה תושייה והצילה את משה רבינו. על הפסוק "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" אומרת הגמרא במסכת סוטה (יב, ב): "ירדה לרחוץ מגלולי אביה".

תתארו לעצמכם שהבת של היטלר מתגיירת, מצילה את המנהיג היהודי ובסופו של דבר היא עצמה מצטרפת לעם ישראל ביציאת מצרים לאחר שנרדפו על ידי אביה [?] (ראה שמו"ר יח, ג).

מאויב לאוהב

לפני כמה שנים התפרסמה כתבה בעיתון בישראל על תופעה מעניינת ביותר: מתוך כל מדינות מערב אירופה, המספר הגדול ביותר של גרים שהצטרפו לעם היהודי הוא דווקא מתוך העם הגרמני!

כמה גרים גרמניים התראיינו אז לעיתונות שניסו להבין את התופעה הזאת. פסיכולוגים ניסו להסביר שהדבר נובע מתוך נקיפות מצפון, שכן הם יודעים שזקניהם נטלו חלק במפלגה הנאצית בשעתו ואולי גם בעצמם הרגו יהודים, והדבר יוצר אצלם אפוא תגובה נגדית עד כדי כך שהם מתגיירים והופכים ליהודים.

אבל לאמיתו של דבר, מיותר לחפש הסברים וביאורים. הרי זה בדיוק אותו תהליך שעליו הגמרא מדברת. בשפת החסידות זה נקרא בשם "אתהפכא" [?] דווקא מתוך הרוע העמוק ביותר יוצא טוב. הניצחון הכי גדול הוא שהמתנגדים עצמם הופכים להיות חלק מהעם היהודי.

גם ההיסטוריה החסידית סיפקה לנו ממש את אותה תופעה. כאשר קמה תנועת החסידות לפני

יותר ממאתיים שנה קמו לה מערערים ומתנגדים רבים, ובפרט נגד אדמו"ר הזקן מייסד חסידות חב"ד. המתנגד העיקרי והמפורסם ביותר היה הגאון מוילנא. וכיום ידוע שצאצאים רבים שלו הפכו לחסידים (ראה 'תורת מנחם' כרך ד עמ' 225).

השיטה שבה הם לחמו נגד אדמו"ר הזקן הייתה באמצעות הלשנות לממשלה של הצאר. הם טענו שאדמו"ר הזקן מורד במלכות ומסייע לאויביה של רוסיה. באותה עת נחשבה טורקיה לאויבת של רוסיה וארץ ישראל הרי הייתה תחת שלטון הטורקים. אדמו"ר הזקן שלח כספים רבים כתמיכה בעניי ארץ ישראל, ואם כן ? כך הם עוותו והלשינו ? האדמו"ר שולח כסף לאויבים של רוסיה, ועוד הלשנות מהסוג הזה.

מי שערך את כתב ההלשנה וחתם עליו היה אביגדור בן חיים שכיהן כרב הראשי של פינסק (הוא קנה את רבנותו בכסף מלא). כתוצאה מן ההלשנה, אדמו"ר הזקן נעצר ונלקח לפטרבורג וישב בכלא במשך 55 ימים. ביום י"ט בכסלו הוא שוחרר ויצא לחירות ומאז חסידי חב"ד חוגגים את חג הגאולה.

מסופר שאותו אביגדור איבד את משרתו הרבנית והידרדר עד שהפך לשיכור. הוא היה מתגלגל בהתוועדויות של חסידים ומבקש מהם שיתנו לו קצת משקה משום שב"זכותו" נוצר להם החג הזה של גאולת רבינו הזקן ? ('תורת מנחם' כרך יא עמי 71).

ועוד מספרים חסידים ששני בניו של אביגדור הפכו לחסידים מסורים והם התביישו באביהם ובמעשיו עד כדי כך שכשהיו קוראים להם לעלות לתורה הם ביקשו שלא יקראו להם בשם אביהם אלא בשם חותניהם ('בית רבי' לז, ב).

השבוע אנחנו קוראים בפרשתנו על המצווה של קידוש ה': "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (אמור כב, לב). הרבי אומר שקידוש השם נוצר כאשר רואים שיהודי מנצח (ראה 'התוועדויות' תשמ"ז כרך ג עמ' 282). כאשר חנניה מישאל ועזריה ניצלו מכבשן האש נוצר קידוש ה' שכן אז ראו כולם את ידו של הקב"ה. אותו הדבר כאשר מצליחים להרוג את בן לאדן הרי זה קידוש ה'. אבל קידוש השם הגדול ביותר נוצר כאשר צאצאיו של האויב עצמו מתגיירים והופכים לחלק מהעם היהודי.

וכפי שהרבי תמיד ציטט מהירושלמי על הפסוק "פדה בשלום נפשי" שאפילו "אנשי אבשלום (מהצד שכנגד) התפללו לנצחוננו של דוד" (שיחת י"ט כסלו תשל"ז).